

Науковий вісник Чернівецького університету імені
Юрія Федьковича: Історія. – № 2. – 2019. – С. 25–31.
History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University. – № 2. – 2019. – pp 25–31.
DOI <https://doi.org/10.31861/hj2019.50.25-31>
hj.chnu.edu.ua

УДК 321.02+323.25:3.08

© Ганна Паска* (Івано-Франківськ)

УЧАСТЬ ЛЕВА БАЧИНСЬКОГО У ДІЯЛЬНОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РАДИ

У статті охарактеризовано основні напрями роботи Л. Бачинського у Загальній українській раді (ЗУР). Проаналізовано розроблені за його участі тексти звернень до українського населення та світових європейських держав. Висвітлено роль політика у вирішенні важливих питань суспільно-економічного та політико-правового становища українських земель.

Ключові слова: Лев Бачинський, Загальна українська рада, Перша світова війна, Східна Галичина, Австро-Угорська монархія, відозва.

Hanna Paska (Ivano-Frankivsk)

LEV BACHYNSKYI'S PARTICIPATION IN THE ACTIVITIES OF THE GENERAL UKRAINIAN COUNCIL

Abstract. *The article describes the content and main aspects of Lev Bachynskyi's activities in the General Ukrainian Council (GUC) in 1915–1916. This problem has not yet been comprehensively studied in Ukrainian historical science. Some aspects of the problem are revealed in the works of P. Lipesevich, S. Adamovych, M. Kuhutiak, V. Yaremchuk, T. Panfilova, T. Zamlinsky, O. Yegreshii and others. The source base of the study are the minutes of meetings of the GUC, which are stored in the Central State Archives of Supreme Authorities and Government of Ukraine.*

The course of the meetings of the GUC and the texts of appeals to the Ukrainian population and European countries developed with the direct participation of the politician are researched. It has been established that L. Bachynskyi was very active in the GUC. From the Ukrainian Radical Party (URP) fraction he was elected deputy head of the organization. The radical was a part of the legal-political and emigration sections. The main areas of politician's work of the GUC were: cooperation with representatives of various Ukrainian political forces in the Council; participation in the development of programming documents of the organization, as well as appeals to the Ukrainian population of Eastern Galicia and Bukovyna and to the world community; negotiations with representatives of the highest governmental circles of the Austro-Hungarian Monarchy. In June 1915, L. Bachynskyi consisting of the GUC delegation participated in negotiations with the Austrian Minister-President Karl von Stürgkh. The radical was a participant in the meetings of the GUC during May – October 1915 and July – November 1916.

In the framework of GUC, L. Bachynskyi joined the solution of the next issues: releasing Ukrainian prisoners of war from the Austrian concentration camps, possible relocation of the organization to Eastern Galicia in the conditions of a successful Austro-German counter-offensive, securing a single name for the designation of the Legion of Ukrainian Sich Riflemen, etc. L. Bachynskyi was in opposition to the restrained policy of the GUC leadership, represented by K. Levytsky and M. Vasylo in relations with the Austrian authorities.

Keywords: Lev Bachynskyi, General Ukrainian Council (GUC), World War I, Eastern Galicia, Austro-Hungarian Monarchy, proclamation.

* аспірантка факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

postgraduate, Faculty of History, Political Science and International Relations, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.

orcid.org/0000-0003-3485-5392

E-mail: aniutalesiuk@i.ua

Лев Васильович Бачинський (1872–1930) – один із найвідоміших громадсько-політичних діячів Східної Галичини кінця XIX – першої третини XX ст. Він був одним із лідерів Української радикальної партії (УРП), користувався високим авторитетом в українському суспільстві, двічі – у 1907 і 1911 рр. обирався послом до австрійського парламенту. У період Першої світової війни політик брав активну участь у діяльності Загальної української ради (ЗУР).

Предметом статті є основні напрями роботи Л. Бачинського у структурі ЗУР. Ця проблема ще не знайшла комплексного дослідження в українській історичній науці. Окремі її аспекти розкрито у працях П. Ліпесевича, С. Адамовича, М. Кугутяка, В. Яремчука, Т. Панфілової, Т. Замлинського, О. Єгрешія, О. Павлишина та ін. Основу джерельної бази становлять протоколи засідань ЗУР, які зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, а також матеріали тогочасної періодици.

Після початку Першої світової війни 1 серпня 1914 р. було створено Головну українську раду (ГУР), до якої ввійшли представники всіх західноукраїнських партій. 26 жовтня цього ж року в засіданні ГУР взяли участь наддніпрянські емігранти з Союзу визволення України (СВУ), які виголосили ідею створення загальноукраїнської політичної організації. 30 квітня 1915 р. на нараді представників Української національно-демократичної партії (УНДП), УРП, Української соціал-демократичної партії (УСДП), буковинських націонал-демократів і СВУ було затверджено рішення про реорганізацію ГУР у ЗУР¹. До її складу від Східної Галичини ввійшли: 14 делегатів від УНДП, 6 – від УРП (Л. Бачинський, Я. Веселовський, М. Лагодинський, І. Макух, О. Назарук і К. Трильовський), 4 – від УСДП. Буковину представляли 5 націонал-демократів, 1 представник Української народної партії (УНП) та 1 соціал-демократ; Наддніпрянщину репрезентували 3 делегати від СВУ².

П'ятого травня 1915 р. у м. Відень відбулося перше засідання ЗУР. У його роботі взяли участь 24 члени Ради за участі Л. Бачинського. Головою новоствореної організації було обрано лідера УНДП К. Левицького, а його заступниками – Л. Бачинського від УРП, М. Ганкевича від УСДП, Є. Петрушевича від УНДП та М. Василька як представника Буковини. На цій нараді з ініціативи Л. Бачинського було прийнято рішення про скликання регулярних пленарних засідань ЗУР раз у два тижні³.

Дванадцятого травня цього ж року відбулося друге засідання ЗУР за участі 26-ти її членів. На порядок денний було винесено наступні питання: розгляд привітального листа від Українських січових стрільців (УСС) з нагоди створення ЗУР, питання функціонування української преси; розробка програмного документа організації та її регуляміну (регламенту). Л. Бачинський пропонував ухвалити тимчасовий проект регламенту Ради, оскільки «регулямін уже тепер потрібний». Однак проти ініціативи радикала виступили націонал-демократи К. Левицький та В. Бачинський, вимагаючи розгляду цієї справи на наступному зібранні ЗУР. Як повідомляється в протоколах засідань Ради, «внесок Льва Бачинського не осягнув більшості»⁴.

Важливим питанням, що потребувало нагальної уваги ЗУР, було становище репресованих австрійською владою українських в'язнів. На засіданні організації 12 травня 1915 р. І. Макух від імені фракції УРП вимагав від президії детального звіту про майбутні заходи ЗУР у справі звільнення українських в'язнів з австрійського концтабору Талергоф. К. Левицький, відповідаючи на запитання доповідача, зауважив, що це питання з ініціативи Л. Бачинського уже обговорювалося на вужчих нарадах президії ЗУР⁵.

Цього ж дня за участі Л. Бачинського було затверджено «Відозву Загальної Української Ради». Метою організації проголошувалося здобуття вільної самостійної Української держави на території Наддніпрянщини, надання автономії Східній Галичині та Північній Буковині у складі Австро-Угорської монархії, а також «розбите царської імперії» при допомозі військ Центральних Держав. Також стверджувалося, що визволення українського народу з-під влади Російської імперії «є конечно в інтересі людскости, цивілізації, демократії і волі»⁶. У статуті організації стверджувалося, що ЗУР є репрезентацією «інтересів українського народу на час війни»⁷.

Лев Бачинський був присутнім на третьому засіданні ЗУР, яке відбулося 19 травня 1915 р. Під час роботи наради було створено п'ять секцій: правно-політичну (14 членів), пресову (9 членів), еміграційну (5 членів), економічну (5 членів) і культурну (5 членів). Як досвідчений юрист, Л. Бачинський увійшов до складу правно-політичної та еміграційної секцій⁸. З ініціативи політика на засіданні ЗУР відбулася дискусія щодо визначення офіційної назви українських військових фор-

мувань у складі австрійської армії. Під час свого виступу радикал стверджував, що в тогочасній пресі січових стрільців досить часто іменують «українськими легіонерами», що викликало нерозуміння в українському суспільстві. Під час обговорення В. Темницький відстоював думку про затвердження на офіційному рівні саме назви «українські легіонери» для різниці від польських військових формувань. До слова, польські політики у розмовах із представниками австрійської правлячої еліти намагалися представити Легіон УСС саме як польську частину. Натомість Л. Цегельський, який на початку травня цього ж року провів зустріч із українськими військовими у м. Мукачеве (нині Закарпатської обл.), наголошував на необхідності закріплення назви «Українські січові стрільці». Термін «українські легіонери» він пропонував застосовувати виключно в розмовах з австро-німецьким військовим командуванням, якому була не зовсім зрозуміла етимологія слів «січові стрільці»⁹.

Цього ж дня за участі Л. Бачинського нарешті було ухвалено регламент організації. Відповідно до цього документа пленарні засідання ЗУР мали проводитися раз у два тижні, а надзвичайні – скликатися президією за особливої потреби. Засідання відбувалися за участі членів організації, запрошених в усній або письмовій формі. Під час кожної наради президія або секретаріат зобов'язувалися здавати звіти зі своєї діяльності. Проекти усіх важливих документів (ухвал, відозв, листів тощо) у письмовій формі вручалися кожному члену Ради за день до засідання. Ухвалені документи скріплювалися підписами голови, заступника та члена секретаріату. Секретаріат ЗУР мав працювати постійно і колегіально кворумом не менше трьох членів. Він зобов'язувався вести протоколи пленарних засідань та готувати тексти заяв, звернень, відозв, листів тощо. Також у регламенті стверджувалося, що автономним органом ЗУР та керівним органом УСС є Українська Бойова Управа, яка затверджується президією Ради¹⁰.

Лев Бачинський був присутній на нарадах ЗУР, які проводилися 2, 9 і 16 червня 1915 р. Однак у протоколах засідань не зафіксовано свідчень про активну участь політика в дискусіях та обговоренні питань, що виносилися на розгляд¹¹.

Члени ЗУР вели переговори з офіційними колами Австро-Угорщини з метою привернення їхньої уваги до українського питання в період війни. Зокрема, 19 червня 1915 р. Л. Бачинський, К. Левицький, М. Василько та М. Ганкевич провели зустріч із прем'єр-міністром Австрії Карлом фон Штюргом. Голова ЗУР окреслив основні вимоги української сторони. В першу чергу делегати домагалися національно-територіальної автономії Східної Галичини і Буковини, усунення з посади галицького намісника, представника польських політичних кіл Вітольда Коритовського. К. Левицький висловив своє невдоволення з приводу дій москвофілів у Східній Галичині, яким «полишено повну свободу». Натомість К. фон Штюрк заявив, що уряд Австро-Угорської монархії не планує здійснити вимогу поділу Галичини на Східну і Західну, а прагне досягти угоди та порозуміння між українцями і поляками. Він підкреслив, що цілком підтримує політику В. Коритовського. У відповідь Л. Бачинський звинувачував офіційний уряд у навішуванні українському національному руху у Східній Галичині ярликів сепаратизму і русофільства. Натомість, за словами радикала, представники російської окупаційної адміністрації в краї «...як тільки прийшли, зараз пізнали: москвофілів взяли в опіку і протекцію, українців арештовали і вивозять»¹².

Улітку 1915 р., у результаті посилення в ЗУР позицій очільників національно-демократичних партій Галичини й Буковини К. Левицького і М. Василька, у організації активізувалися опозиційні настрої. Члени УРП піддавали критиці занадто поміркований та лояльний до австрійської влади, на їхню думку, курс президії ЗУР. Звинувачували її у неспроможності зупинити посилення польських впливів у Східній Галичині та зміцнити захист інтересів українського народу на звільнених від російських військ у ході німецько-австрійського наступу теренах. Невдоволення політикою К. Левицького висловив і його однопартієць Є. Петрушевич, який у червні 1915 р. на знак протесту вийшов зі складу ЗУР¹³. Зрештою, 23 червня на засіданні організації відбувся відкритий конфлікт між її членами. У своїй доповіді К. Левицький повідомив, що Є. Петрушевич без пояснення причини припинив роботу в ЗУР, а також прозвітував про перебіг переговорів з К. фон Штюргом. Розпочалася жвава дискусія, в якій взяли активну участь представники УРП. Так, І. Макух висловив невдоволення з приводу відставки Є. Петрушевича та зустрічі з міністром-президентом: «...звіт з розмови у Штірка [Штюргка] паде на нас як грім». Він звинуватив президію ЗУР у поганому інформуванні членів Ради про хід і стан політичних справ. Обурення з приводу закидів І. Макуха

висловили М. Василько та К. Левицький. Натомість радикала підтримали однопартійці К. Трильовський та Л. Бачинський. Зокрема, останній, не заперечуючи заслуг К. Левицького і М. Василька, заявляв, що «не найшов я тої ширості в Президії, якої сподівався». Також Л. Бачинський зауважував, що необхідно було «так справу вести, щоби не було місця на такі дискусії». Продовжуючи свій виступ, він констатував, що досі ще не представлено на розгляд ЗУР загальний звіт про політичне становище українських земель починаючи від осені 1914 р. Наприкінці засідання Л. Бачинський запросив членів ЗУР на шевченківське свято, яке мало відбутися 27 червня 1915 р. у таборі для військовополонених у м. Гмінд (нині Австрія)¹⁴.

Одним з основних напрямів роботи ЗУР була підготовка численних звернень до українського населення. Зокрема, під впливом наступу австро-німецької армії та звільнення м. Львова від російських військ наприкінці червня 1915 р. оприлюднена «Відозва до українського народу Галичини і Буковини». Цю заяву, під якою залишив свій підпис і Л. Бачинський, розроблено членами правно-політичної секції Ради. У документі ЗУР закликала населення до відновлення активного громадського життя, «...щоби там, де щез вже наш ворог, наново повставали наші давні українські організації політичні, економічні, культурні!». Також висловлено сподівання на подальше успішне просування військ Центральних держав на територію Наддніпрянщини: «маємо надію, що побідно підуть далі, що перейдуть кордон, що понесуть волю і на нашу закордонну російську Україну»¹⁵.

Сьомого липня 1915 р. Л. Бачинський не брав участі у роботі ЗУР. Із протоколів засідання Ради, яке відбулося 21 липня цього ж року, дізнаємося, що політик у цей період перебував у Галичині. Цілком імовірно, що після звільнення 8 червня 1915 р. м. Станиславів (нині м. Івано-Франківськ) від російських військ, він деякий час перебував у цьому місті. На проведеній 21 липня нараді ЗУР Л. Бачинський під враженням після здійсненої поїздки по території Галичини охарактеризував політичну ситуацію на звільнених від російської окупації українських етнічних землях. Він повідомляв, що «в краю запанувала Польща», а самі поляки «заангажувалися в сторону москалів»¹⁶.

Одинадцятого серпня 1915 р. Л. Бачинський брав участь у дискусіях над проектом відозви, запропонованої соціал-демократом М. Ганкевичем. У цьому документі висловлювалося позитивне ставлення ЗУР щодо успішного наступу німецько-австрійських армій на територію Холмщини і Західної Волині. Стверджувалося, що цей похід «...принесе російській Україні волю і виповнить... місію охорони свободи і цивілізації від варварства». Також ЗУР застерігала від приєднання до складу польської держави будь-яких українських земель. На жаль, публікація цієї відозви була заборонена державною цензурою, тому вона не потрапила на шпальти періодичних видань¹⁷. Цього ж місяця Л. Бачинський зустрічався з міністром закордонних справ Австро-Угорщини Іштваном фон Буріаном. Звіт про цю зустріч політик представив на засіданні ЗУР 27 серпня 1915 р. Він наголошував на недостатності зацікавлення українським питанням у вищих колах Австро-Угорщини: «...наша справа не знаходить в міністерстві заграничних справ зрозуміння»¹⁸.

Під впливом вдалого наступу німецько-австрійських армій влітку 1915 р. на територію Східної Галичини і Волині постало питання про перенесення центру діяльності ЗУР із Відня до Львова. Ця проблема обговорювалася на засіданні ЗУР 11 вересня 1915 р. Під час дискусій Л. Бачинський наполягав на тому, щоб організація продовжила свою роботу в м. Відень, «...бо тут концентрується вся політика». На місце членів ЗУР, які прагнули повернутися в Галичину, він радив обрати інших українських політиків. Радикал вимагав утворення спеціальної делегації ЗУР, яка мала б функціонувати у м. Львові. До складу цієї комісії він рекомендував включити М. Ганкевича і С. Голубовича. У свою чергу М. Ганкевич у разі повернення членів президії ЗУР до краю пропонував на місце К. Левицького призначити Є. Олесницького, на посаду Л. Бачинського – Я. Веселовського, на пост М. Ганкевича – В. Темницького. Проекти рішень Л. Бачинського та М. Ганкевича були підтримані членами ЗУР¹⁹.

За участі Л. Бачинського 16, 20, 23 і 25 жовтня 1915 р. відбулися чотири наради ЗУР. Остання згадка про перебування політика у м. Відень в цьому році датується 25 жовтнем. На основі аналізу протоколів засідань організації простежено відсутність Л. Бачинського на зібраннях Ради з 11 грудня 1915 р. по 8 липня 1916 р.²⁰ Цілком ймовірно, що він у цей час перебував у м. Станиславів. Дослідниця Т. Панфілова, вивчаючи історичні події цього періоду, подає інформацію про те, що в грудні 1915 р. делегація ЗУР у складі Л. Бачинського, Л. Цегельського, О. Скоропис-Йолтуховсько-

го та Г. Стрипського здійснила візит до м. Будапешт; домовилися з прем'єр-міністром Угорщини графом Іштваном Тисою про видання в Угорщині журналу «Україна» угорською мовою за редакцією Г. Стрипського²¹.

У полі зору ЗУР перебували також релігійні процеси на західноукраїнських землях. Намагання єпископа Г. Хомишина в 1916 р. запровадити календарну реформу (перехід на григоріанський календар) у Станиславівській єпархії ГКЦ викликало негативну реакцію в галицькому суспільстві. 27 лютого цього ж року делегація ЗУР на чолі з Л. Бачинським звернулася до єпископа з проханням відтермінувати реформу. На думку українських політиків, відмінності у церковному календарі між українцями і поляками були одним із аргументів на користь ідеї поділу Галичини на Східну і Західну. Вони вважали, що це питання не належить до компетенції єпископа, його може вирішувати тільки провінційний синод. Незважаючи на протести українського політикуму, Г. Хомишин все ж таки здійснив реформу календаря. Фактично григоріанський календар діяв у Станиславівській єпархії ГКЦ з березня 1916 р. по березень 1918 р.)²².

Влітку 1916 р. російська армія здійснила вдалий наступ на Східному фронті, відомий як Брусиловський прорив. Було повторно окуповано майже всю територію Буковини та значну частину Східної Галичини із містами Станиславів, Коломия, Галич, Броди. Очевидно, це стало причиною повернення Л. Бачинського назад до Відня. Зокрема, 8 липня 1916 р. політик уже був присутній на черговій нараді ЗУР²³.

Члени ЗУР за участі Л. Бачинського розробили відозву «До всього культурного світу» від 15 вересня 1916 р. (німецькою мовою текст звернення з'явився 22 вересня цього ж року). У документі лунав протест проти намагання Російської імперії інкорпорувати захоплені землі Східної Галичини та Буковини. Було констатовано прагнення українців «бути самостійними господарями своєї землі, в сім'ї вільних і рівних народів, і мати повну змогу розвивати свої духовні сили і матеріальні багатства свого краю»²⁴.

Через вонні поразки армій Центральних держав у 1916 р. на порядок денний внутрішньополітичного життя Австро-Угорської монархії вийшло питання стратегічного партнерства між австрійською владою та польським національним рухом. Офіційний Відень під загрозою воєнної катастрофи намагався заручитися підтримкою з боку провідних польських діячів. Такий стан речей викликав занепокоєння у верхівки західноукраїнського політикуму. 5 листопада 1916 р. було опубліковано маніфест цісаря Франца Йосифа I та німецького кайзера Вільгельма II про створення Польської держави та надання автономії Східній Галичині. Це фактично перекреслювало всі державотворчі прагнення української еліти. Під впливом цих подій на засіданні ЗУР 6 листопада цього ж року члени організації висловили протест проти включення до складу майбутньої Польської держави етнічних українських земель. Після звіту К. Левицького всі члени президії ЗУР у знак протесту, серед яких і Л. Бачинський, склали свої мандати²⁵.

Таким чином, Л. Бачинський відзначився досить активною участю у роботі ЗУР. Від фракції УРП його було обрано заступником керівника організації К. Левицького. Основними напрямками діяльності політика у ЗУР були: співпраця з представниками різних українських політичних сил у Раді; участь у розробці програмних документів організації, а також звернень до українського населення Східної Галичини й Буковини та світової громадськості; ведення переговорів з представниками вищих урядових кіл Австро-Угорської монархії. Радикал був учасником засідань ЗУР на протязі травня – жовтня 1915 р. та липня – листопада 1916 р. Перерва у роботі була зумовлена ймовірним перебуванням політика на території очищеної від російських військ Східної Галичини. У рамках ЗУР Л. Бачинський долучався до вирішення питань звільнення українських військовополонених із австрійських концтаборів, можливого переїзду організації до Східної Галичини в умовах вдалого австро-німецького контрнаступу, закріплення єдиної назви для означення Легіону УСС тощо. Л. Бачинський перебував в опозиції до поміркованої політики керівництва ЗУР в особі К. Левицького та М. Василька у відносинах із австрійською владою.

¹ С. Адамович, *На шляху до утворення ЗУНР: консолідаційна діяльність Загальної української ради* [Towards the Formation of the ZUNR: Consolidation Activity of the General Ukrainian Council], URL: <http://194.44.152.155/elib/local/1660.pdf>, с. 1; *Свобода* (Нью-Йорк), 1915, ч. 14, 14 травня, с. 1.

² *Свобода* (Нью-Йорк), 1915, ч. 14, 14 травня, с. 1; *Громадський голос* (Львів), 1916, ч. 1, 1 березня, с. 2; Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 3807 Жук Андрій (1 липня 1880 р. – 3 вересня 1968 р.) – громадський і політичний діяч, публіцист, діяч українського кооперативного руху, дипломат, дійсний член НТШ, оп. 2, спр. 2 *Протоколи, резолюції, постанови, листи та інші матеріали в справі реорганізації Головної української ради (11 грудня 1914 р. – 5 травня 1915 р.)*, арк. 102.

³ Т. Замлинський, *Український національно-визвольний руху 1914–1916 рр.* [Ukrainian National Liberation Movement in 1914–1916] in «Видавництво Львівської політехніки», 2010, № 670, с. 67; М. Кугутяк, *Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.)* [Galicia: History Pages. Essay of the Socio-Political Movement (19th c. – 1939)], Івано-Франківськ, 2002, с. 128; ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3 *Протоколи засідань Загальної Української Ради у м. Відні з 1 по 25 засідання (5 травня 1915 – 6 листопада 1916 р.)*, арк. 1–5.

⁴ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 7, 16.

⁵ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 16–18.

⁶ М. Лозинський, *Галичина в життю України* [Galicia in the Life of Ukraine], Відень, 1916, с. 47; ЦДАВО України. Ф. 3807. Оп. 2. Спр. 4 *Відозви, меморандуми, повідомлення, листування Головної і Загальної українських рад з намісником Австрії, Союзом визволення України з питань війни з Росією, утворення українських військових частин, української адміністрації, запровадження української мови в школах та церквах на окупованих землях австрійською армією, роботи серед полонених українців російської армії в таборах Австрії та інших питань. Статут Українських січових стрільців (14 травня 1914 р. – вересень 1916 р.)*, арк. 49–49зв.

⁷ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 2, арк. 102.

⁸ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 19–22.

⁹ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 26–27.

¹⁰ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 4, арк. 50–52а.

¹¹ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 44, 50, 58.

¹² ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 63–66.

¹³ В. Яремчук, *Загальна українська рада (1915–1916 рр.) як вияв системних дія українських політичних сил Наддніпрянської та Наддністрянської України* [The General Ukrainian Council (1915–1916) as a Manifestation of the Systematic Action of the Ukrainian Political Forces of the Dnieper and the Dniester Ukraine] in «Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса», 2009, вип. 43, с. 31.

¹⁴ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 69–72, 75.

¹⁵ С. Адамович, *На шляху до утворення ЗУНР: консолідаційна діяльність Загальної української ради*, с. 3–4; ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 4, арк. 61.

¹⁶ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 90–96.

¹⁷ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 102–104.

¹⁸ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 109–110.

¹⁹ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 116–117.

²⁰ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 121, 130, 142, 155, 179.

²¹ Т. Панфілова, *Структури українського громадянського суспільства Східної Галичини на прикінцевому етапі Першої світової війни* [The Structures of Ukrainian Civil Society in Eastern Galicia at the Final Stage of the First World War], URL: file:///C:/Users/home/Downloads/_Uks_2013_23_31.pdf, с. 383–384.

²² О. Єгрешій, *Єпископ Григорій Хомишин: портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча* [Bishop Hryhoriy Khomyshyn: Portrait of a Religious, Church and Social-Political Figure]. Івано-Франківськ, 2006, с. 35, 39; О. Павлишин, *З історії впровадження григоріанського календаря в церковне життя українців: календарна реформа єпископа Григорія Хомишина* [From the History of the Introduction of the Gregorian Calendar into the Church Life of Ukrainians: Bishop Hryhoriy Khomyshyn's Calendar Reform] in «Україна модерна», 2002, № 7, с. 46–57.

²³ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 274.

²⁴ Ліписевич П., *Загальна українська рада: проблема консолідації національно-демократичних сил (1914–1916 рр.)* [Ukrainian General Council: The Problem of Consolidation of National Democratic Forces (1914–1916)], автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01, Львів, 2005, с. 14; ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 4, арк. 172–177.

²⁵ ЦДАВО України, ф. 3807, оп. 2, спр. 3, арк. 325–332; В. Яремчук, *Загальна українська рада (1915–1916 рр.) як вияв системних дія українських політичних сил Наддніпрянської та Наддністрянської України*, с. 37–38.

Reference

1. S. Adamovych, Na shliakhu do utvorennia ZUNR: konsolidatsiina diialnist Zahalnoi ukrainskoi rady [Towards the Formation of the ZUNR: Consolidation Activity of the General Ukrainian Council], URL: <http://194.44.152.155/elib/local/1660.pdf>, s. 1; Svoboda (Niu-York), 1915, ch. 14, 14 travnia, s. 1.

2. Svoboda (Niu-York), 1915, ch. 14, 14 travnia, s. 1; Hromadskyi holos (Lviv), 1916, ch. 1, 1 bereznia, s. 2; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy), f. 3807 Zhuk Andrii (1 lypnia 1880 r. – 3 veresnia 1968 r.) – hromadskyi i politychnyi diiach, publitsyst, diiach ukrainskoho kooperatyvnoho rukhu, dyplommat, diisnyi chlen NTSh, op. 2, spr. 2 Protokoly, rezoliutsii, postanovy, lysty ta inshi materialy v spravi reorhanizatsii Holovnoi ukrainskoi rady (11 hrudnia 1914 r. – 5 travnia 1915 r.), ark. 102.
3. T. Zamlynskyi, Ukrainykyi natsionalno-vyzvolnyi rukh u 1914–1916 rr. [Ukrainian National Liberation Movement in 1914–1916] in «Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki», 2010, № 670, s. 67; M. Kuhutiak, Halychyna: storinky istorii. Narys suspilno-politychnoho rukhu (KhIKh st. – 1939 r.) [Galicia: History Pages. Essay of the Socio-Political Movement (19th c. – 1939)], Ivano-Frankivsk, 2002, s. 128; TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3 Protokoly zasidan Zahalnoi Ukrainskoi Rady u m. Vidni z 1 po 25 zasidannia (5 travnia 1915 – 6 lystopada 1916 r.), ark. 1–5.
4. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 7, 16.
5. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 16–18.
6. M. Lozynskyi, Halychyna v zhyttii Ukrainy [Galicia in the Life of Ukraine], Viden, 1916, s. 47; TsDAVO Ukrainy. F. 3807. Op. 2. Spr. 4 Vidozvy, memorandumy, povidomlennia, lystuvannia Holovnoi i Zahalnoi ukrainskykh rad z namisnykom Avstrii, Soiuzom vyvzvolennia Ukrainy z pytan viiny z Rosiieiu, utvorennia ukrainskykh viiskovykh chastyn, ukrainskoi administratsii, zaprovadzhennia ukrainskoi movy v shkolakh ta tserkvakh na okupovanykh zemliakh avstriiskoiu armiiu, roboty sered polonenykh ukrainsiv rosiiskoi armii v taborakh Avstrii ta inshykh pytan. Statut Ukrainykykh sichovykh striltsiv (14 travnia 1914 r. – veresen 1916 r.), ark. 49–49zv.
7. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 2, ark. 102.
8. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 19–22.
9. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 26–27.
10. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 4, ark. 50–52a.
11. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 44, 50, 58.
12. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 63–66.
13. V. Yaremchuk, Zahalna ukrainska rada (1915–1916 rr.) yak vyiv systemnykh diia ukrainskykh politychnykh syl Naddnpirianskoi ta Naddnistrianskoi Ukrainy [The General Ukrainian Council (1915–1916) as a Manifestation of the Systematic Action of the Ukrainian Political Forces of the Dnieper and the Dniester Ukraine] in «Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa», 2009, vyp. 43, s. 31.
14. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 69–72, 75.
15. S. Adamovych, Na shliakhu do utvorennia ZUNR: konsolidatsiina diialnist Zahalnoi ukrainskoi rady, s. 3–4; TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 4, ark. 61.
16. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 90–96.
17. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 102–104.
18. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 109–110.
19. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 116–117.
20. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 121, 130, 142, 155, 179.
21. T. Panfilova, Struktury ukrainskoho hromadianskoho suspilstva Skhidnoi Halychyny na prykintsevomu etapi Pershoi svitovoi viiny [The Structures of Ukrainian Civil Society in Eastern Galicia at the Final Stage of the First World War], URL: file:///C:/Users/home/Downloads/Uks_2013_23_31.pdf, s. 383–384.
22. O. Yehreshii, Yepyskop Hryhorii Khomyshyn: portret relihiino-tserkovnoho i hromadsko-politychnoho diiacha [Bishop Hryhorii Khomyshyn: Portrait of a Religious, Church and Social-Political Figure]. Ivano-Frankivsk, 2006, s. 35, 39; O. Pavlyshyn, Z istorii vprovadzhennia hryhoriianskoho kalendara v tserkovne zhyttia ukrainsiv: kalendara reforma yepyskopa Hryhoriia Khomyshyna [From the History of the Introduction of the Gregorian Calendar into the Church Life of Ukrainians: Bishop Hryhorii Khomyshyn's Calendar Reform] in «Ukraina moderna», 2002, № 7, s. 46–57.
23. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 274.
24. Lipysevych P, Zahalna ukrainska rada: problema konsolidatsii natsionalno-demokratychnykh syl (1914–1916 rr.) [Ukrainian General Council: The Problem of Consolidation of National Democratic Forces (1914–1916)], avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ist. nauk: 07.00.01, Lviv, 2005, s. 14; TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 4, ark. 172–177.
25. TsDAVO Ukrainy, f. 3807, op. 2, spr. 3, ark. 325–332; V. Yaremchuk, Zahalna ukrainska rada (1915–1916 rr.) yak vyiv systemnykh diia ukrainskykh politychnykh syl Naddnpirianskoi ta Naddnistrianskoi Ukrainy, s. 37–38.